

Czym jest numer PESEL oraz dlaczego warto go chronić i w jaki sposób go chronić?

Numer PESEL jest najważniejszym numerem identyfikacyjnym, który pozwala na łatwą i jednoznaczną identyfikację osoby do której jest przypisany. Każdy obywatel naszego kraju posiada taki numer identyfikacyjny, przypisany mu **na całe życie**.

Numer PESEL składa się z **11 cyfr**, które mają następujące znaczenie:

- sześć pierwszych cyfr zawiera **datę urodzenia**, począwszy od ostatnich dwóch cyfr roku urodzenia, kolejno miesiąc urodzenia a następnie dzień urodzenia. Aby uniknąć duplikacji i odróżnić od siebie numery PESEL osób urodzonych w tych samych dniach ale innych stuleciach, przyjęto różną metodę oznaczania miesiąca urodzenia;
- trzy kolejne cyfry to **numer porządkowy**;
- 10 cyfra oznacza **pleć** - u kobiety ostatnia cyfra tej liczby jest parzysta (0, 2, 4, 6, 8), a u mężczyzny - nieparzysta (1, 3, 5, 7, 9);
- 11 cyfra to **cyfra kontrolna**, która umożliwia elektroniczną kontrolę poprawności nadanego numeru identyfikacyjnego.

Przykład: Numer PESEL 91062925648 oznacza kobietę (bo przedostatnia cyfra w numerze jest parzysta), urodzoną 29 czerwca 1991 roku, której nadano liczbę porządkową 256.

Wobec powyższego należy stwierdzić, iż z każdego numeru PESEL można wyczytać m.in. datę urodzenia oraz płeć. Sam PESEL nie jest daną wrażliwą, a jedynie **informacja o charakterze osobowym**. Jednak dla wielu instytucji numer PESEL w połączeniu z imieniem i nazwiskiem staje się wystarczającą daną otwierającą dostęp do wykonania ważnych operacji finansowych, decyzji prawnych czy transakcji. Dlatego też powinniśmy zachować ogromną czujność oraz ostrożność i podawać go tylko zaufanym osobom i instytucjom. Zanim udostępnimy swój numer PESEL, powinniśmy sprawdzić, czy dana osoba lub podmiot, która od nas tego wymaga, zobowiązuje się jednocześnie do jego ochrony.

Obecnie zjawisko kradzieży tożsamości i wyłudzeń finansowych stało się powszechne, dlatego też każdy z nas powinien chronić swoje dane osobowe w tym w szczególności numer PESEL. Nasz numer PESEL może zostać wykorzystany przez nieuprawnione osoby m.in. do:

- uzyskania przez osoby trzecie kredytów w instytucjach pozabankowych;
- zawarcia umów cywilno-prawnych, np. najmu nieruchomości, zakup sprzętu na raty w sklepach stacjonarnych lub internetowych, zakup samochodów w leasing;
- uzyskania dostępu do danych o stanie zdrowia danej osoby;
- zarejestrowania telefonicznej karty pre-paid, która może posłużyć do celów przestępczych;
- wyłudzenia ubezpieczenia lub środków z ubezpieczenia;
- założenia firmy na cudze nazwisko, która posłuży do przestępczej działalności;
- posłużenia się fałszywymi danymi, np. przy otrzymywaniu mandatu.

Najskuteczniejszą ochroną numeru PESEL jest instytucja „**zastrzeżenia numeru PESEL**”. Przez zastrzeżenie numeru PESEL należy rozumieć zamieszczenie w rejestrze zastrzeżeń informacji o zastrzeżeniu numeru PESEL. Możliwość zastrzeżenia danych osobowych jest przeznaczona dla **każdego pełnoletniego obywatela Polski**. Należy wskazać, iż zastrzeżenie numeru PESEL jest **proste, szybkie** oraz **bezpłatne**. **W każdej chwili można cofnąć** tę czynność, a następnie dokonać jej jeszcze raz. Istotne jest, iż ochrona zostaje wprowadzona od razu, dzięki czemu nie ma ryzyka, że między złożeniem dyspozycji w przedmiocie zastrzeżenia, a faktycznym wprowadzeniem jej do rejestru ktoś może wykorzystać nasze dane.

Numer PESEL można zastrzec **online** – w rządowej aplikacji mobilnej mObywatel lub na stronie internetowej mObywatel.gov.pl albo **stacjonarnie** składając wniosek w Urzędzie gminy. W każdej chwili można dokonać cofnięcia zastrzeżenia. Cofnąć zastrzeżenie numeru PESEL można **bezterminowo** lub **tymczasowo** poprzez określenie daty i godziny kiedy system automatycznie zastrzeże ponownie nasz numer PESEL (np. wyłącznie na czas wizyty w banku).

Dzięki zastrzeżeniu numeru PESEL zmniejszamy ryzyko oszustw związanych z kradzieżą tożsamości i pieniędzy, chroniąc się przed m.in.:

- zawieraniem umów na skradzione dane osobowe;
- zaciąganiem pożyczek;
- otwieraniem rachunków bankowych bez swojej wiedzy;

- zakupem sprzętu na raty;
- niechcianą sprzedażą nieruchomości.

Od czerwca 2024 roku instytucje finansowe, banki, notariusze oraz operatorzy telekomunikacyjni mają ustawowy obowiązek sprawdzenia, czy PESEL klienta jest zastrzeżony. Jeśli widnieje on w rejestrze jako zastrzeżony, w/w podmioty nie mogą świadczyć na rzecz klientów określonych usług finansowych. Dlatego też jeżeli będziemy chcieli zawrzeć pewne umowy lub dokonać pewnych czynności prawnych konieczne będzie cofnięcie zastrzeżenia numeru PESEL. I tak należy cofnąć zastrzeżenie numeru PESEL jeśli zamierzamy:

- utworzyć nowy rachunek bankowy;
- wziąć kredyt lub pożyczkę;
- kupić coś na raty (kredyt konsumencki);
- wypłacić w placówce bankowej większą kwotę pieniędzy (powyżej trzykrotności minimalnego wynagrodzenia za pracę);
- podpisać akt notarialny dotyczący nieruchomości;
- otrzymać kopię swojej karty SIM.

Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, iż gdy numer PESEL jest zastrzeżony, ograniczone jest ryzyko jego wykorzystania przez osoby trzecie w celu dokonania określonych operacji finansowych (np. wyłudzenie pożyczki). Z drugiej strony trzeba pamiętać, że ograniczenie dotyczy to również osoby, której dany numer PESEL dotyczy. Zastrzeżenie numeru PESEL jest więc skuteczną metodą ochrony m.in. przed oszustami, ale trzeba pamiętać, że jeżeli będziemy chcieli np. zaciągnąć kredyt lub sprzedać nieruchomość, będziemy musieli w pierwszej kolejności wycofać zastrzeżenie naszego numeru PESEL. Po załatwieniu niezbędnych formalności, numer PESEL może zostać przez nas ponownie zastrzeżony. Jednocześnie mając na uwadze fakt, iż z zastrzeżenie i cofnięcie zastrzeżenia jest szybkie i bezpłatne każdy z nas powinien zastrzec numer PESEL w celu skutecznej ochrony swoich danych.

Sporządziła: r.pr. Natalia Gagat